



T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

2023 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Kasım 2024



Tel : 90 (312) 295 30 00
Fax : 90 (312) 295 48 00



www.sayistay.gov.tr
sayistay@sayistay.gov.tr



İnönü Bulvarı No: 45
06520 Balgat-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

1.	KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ.....	1
2.	KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU.....	8
3.	SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU	9
4.	DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI.....	9
5.	İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	10
6.	DENETİM GÖRÜŞÜ.....	11
7.	DENETİM BULGULARI.....	11
8.	EKLER.....	41

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Personel Durumu	3
Tablo 2: 2023 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu	4
Tablo 3: 2023 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu	4
Tablo 4: 2023 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu.....	5
Tablo 5 : Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri.....	5
Tablo 6 : Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri.....	5
Tablo 7 : Belediyenin Doğrudan Hissedarı Olduğu Şirketler	6
Tablo 8: Belediye Şirketlerinin Hissedarı Olduğu Şirketler	6
Tablo 9: Hacizli Olup Devri Yapılamayan Taşıtlar	19
Tablo 10: Ödeneğin %10'unu Aşan Harcama Tutarları	23

KISALTMALAR

BEM-BİR-SEN	Belediye ve Özel İdare Çalışanları Birliđi Sendikası
KHK	Kanun Hükümünde Kararname

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Akaryakıt İstasyonlarının Yetkili İdare Tarafından Ruhsatlandırılmaması
2. İdareye Ödenmeyen Kira Alacağına İlişkin Gerekli İşlemlerin Zamanında Tesis Edilmemesi
3. Canlı Müzik İzin Belgesi Olmayan Eğlence İşletmelerinin Bulunması
4. Bütçe Emanetleri Hesabında Kayıtlı Tutarların Muhasebe Kayıtlarına Alındığı Sıraya Göre Ödenmemesi
5. Devir, Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonu Kararına Göre Belediyeye Devredilen Taşıtların Taşınır Envanterine ve Muhasebe Kayıtlarına Alınmasına Yönelik İşlemlerin Yapılmaması
6. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması
7. Kira Süresinin Encümen Kararı ile Uzatılması
8. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması
9. Sosyal Denge Tazminatı Sözleşmesine Konusu Dışında Hükümler Konulması
10. Belediye Taşınmazlarının Ecrimisil Karşılığında Kullandırılması
11. Toplu Ulaşım Hatlarında Çalışan Araçların İşletme Süre ve Şartlarına İlişkin Hatalı Uygulama Yapılması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Belediyeler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127'nci maddesinde, belediye halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçimlerle oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanmıştır. Belediyelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği Anayasa'da hüküm altına alınmıştır.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan sınıflandırma çerçevesinde genel yönetim kapsamında yer almakta olup faaliyetlerini 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun verdiği görev, yetki, imtiyaz ve sorumluluklar çerçevesinde yürütmektedir.

Büyükşehir Belediyesinin temel mevzuatı 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu olup bu Kanun'da kurumun görev, yetki, imtiyaz ve sorumlulukları ile organları, teşkilatı, bütçe ve denetimi gibi temel hususlar düzenlenmektedir. Bununla birlikte görev, yetki, imtiyaz ve sorumlulukları 5393 sayılı Belediye Kanunu ile diğer ilgili kanun ve yönetmeliklerde de düzenlenmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde, büyükşehir belediyelerinin ve büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri ayrıntılı bir şekilde sayılmıştır. Söz konusu görev ve yetkiler genel olarak 5393 sayılı Kanun'da belirtilen görev ve yetkilerin paylaşımı şeklindedir. Büyükşehir belediyelerinin, kendi sınırları içerisinde yer alan ilçe belediyelerinin imar uygulamalarını denetleme yetkisi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri hakkında 5393 sayılı Kanun'da yer verilen yetki, imtiyaz ve muafiyetlerin geçerli olduğu da mezkûr Kanun'da belirtilmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 8 ve 9'uncu maddesinde belirtilen altyapı ve ulaşım hizmetleri büyükşehir belediyelerinin sorumluluğu altındadır.

5393 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinde, belediyelerin mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; kentsel altyapı, çevre sağlığı, temizlik, katı atık, zabıta, itfaiye, mezarlıklar, park ve yeşil alanlar, konut, kültür ve sanat, öğrenci yurtları, sosyal hizmetler, nikâh ve benzeri hizmetleri yapacağı veya yaptıracığı bunun yanı sıra devlet okullarının ve mabetlerin tüm ihtiyaçlarını karşılayabileceği, sağlıkla ilgili tesisler açabileceği, sporu teşvik edebileceği ve

gıda bankacılığı yapabileceği hüküm altına alınmıştır.

5393 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinde; belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak, yönetmelik çıkarmak, belediye gelirlerini tahsil etmek, temiz su atık su tesisleri kurup işletmek, ulaşım hizmetlerini görmek, ticari hayata katkı sağlamak gibi yetki ve imtiyazlar sayılmıştır.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile birlikte büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluk alanları genişletilerek; büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasındaki ilişkiler ve hizmetlerin yerine getirilmesi noktasında düzenleyici, bağlayıcı karar alma yetkisi verilmiştir.

Merkezi idarenin, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla mahalli idareler üzerinde idari vesayet yetkisine sahip olduğu Anayasa'da hüküm altına alınmıştır. Bu idari vesayet yetkisi denetim ve soruşturma konularında İçişleri Bakanlığı tarafından, yönetsel konularda ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

5216 sayılı Kanun'da Büyükşehir Belediye organları; Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanı olarak öngörülmüştür. Karar organı olan Büyükşehir Belediye Meclisi, biri Büyükşehir Belediye Başkanı olmak üzere 93 üyeden oluşmaktadır.

Büyükşehir Belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşmaktadır. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi Büyükşehir Belediyesi Meclisinin yetkisi dâhilindedir.

Büyükşehir Belediyesi personeli Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından atanır. Personelden müdür ve üstü unvanlı olanlar ilk toplantıda Büyükşehir Belediye Meclisinin bilgisine sunulur. Genel sekreter, belediye başkanının teklifi üzerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı tarafından atanır.

Büyükşehir Belediyesinin teşkilat yapısında doğrudan Başkana bağlı 5 birim belirlenmiştir. Bunlar; Özel Kalem Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği, Teftiş Kurulu Başkanlığı ve İç Denetçidir. Doğrudan Başkana bağlı diğer birim olan Genel Sekreterlik idarenin en önemli

icra organıdır.

Mali Hizmetler Daire Başkanlığı, Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı ve İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı doğrudan Genel Sekreterliğe bağlı olan birimlerdir. Genel Sekretere bağlı 4 Genel Sekreter Yardımcısı bulunmaktadır. Belediyenin 31 Daire Başkanlığı, alan ve amaçlarına göre ilgili Genel Sekreter Yardımcılarına bağlıdır.

Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesinde memur, sözleşmeli personel ve işçiler çalıştırılmaktadır. Çalıştırılan belediye personeline ilişkin bilgiler tabloda detaylandırılmıştır.

Tablo 1: Personel Durumu

Personel İstihdam Türü	İhdas Edilmiş Norm Kadro Sayısı	Dolu Kadro Sayısı
Memur	2218	763
Sözleşmeli Personel	-	-
Kadrolu İşçi	505	209
Geçici İşçi	-	3
Toplam	2723	975
696 sayılı KHK Uyarınca Çalıştırılan Personel	-	3507

Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanlığının Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü olmak üzere 1 tane bağlı kuruluşu bulunmaktadır.

Bağlı kuruluşu olan Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü ise Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak büyükşehir belediye sınırları içerisinde 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'la belirlenen su ve kanalizasyon işlerini yürütmek amacıyla 31.03.2014 tarihinde kurularak faaliyete geçmiştir.

Ayrıca Büyükşehir Belediyesinin doğrudan ve dolaylı hissedarı olduğu toplam 17 şirket bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 12'nci maddesine göre, genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri içinde mahalli idareler bütçeleri de sayılmış, mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesi olarak tanımlanmıştır. Bütçe işlemleri 27.05.2016 tarihli ve 29724 Mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Bütçe; belediyenin stratejik planına ve performans programına uygun olarak, analitik bütçe sistemine göre belediye başkanı tarafından hazırlanan, mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki

gelir ve gider tahminlerini gösteren, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren ve belediye meclisince kabul edilen bir karardır. Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, faaliyetlerini ilgili mali yılı bütçesi ile verilen ödenekler ile yürütmektedir.

Büyükşehir Belediyesinin 2023 yılı bütçe ödenekleri, tahmini bütçe gider ve gelirleri ile gerçekleşme rakamları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2023 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Kod	Giderin Türü	Geçen Yıldan Devreden Ödenek (TL)	Bütçe ile Verilen Ödenek(TL)	Eklenen Ödenek(TL)	Ödenek Toplamı (TL)	Bütçe Gideri Toplamı (TL)	İptal Edilen Ödenek (TL)	Ertesi Yıla Devreden Ödenek (TL)
01	Personel Giderleri	0,00	431.493.498,29	64.067.992,90	495.561.491,19	438.129.023,23	57.432.467,96	0,00
02	Sosyal Güvenlik Kurumlar Devlet Primi Giderleri	0,00	74.002.162,46	-6.247.992,90	67.754.169,56	54.303.774,31	13.450.395,25	0,00
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	0,00	3.485.687.815,94	803.513.080,31	4.289.200.896,25	3.905.117.642,79	384.083.253,46	0,00
04	Faiz Giderleri	0,00	120.000.000,00	194.841.562,85	314.841.562,85	313.842.624,37	998.938,48	0,00
05	Cari Transfer.	0,00	142.873.023,00	188.188.181,00	331.061.204,00	322.780.383,34	8.280.820,66	0,00
06	Sermaye Giderleri	45.000.000,00	3.703.601.965,31	452.205.521,80	3.296.396.443,51	2.729.359.192,80	536.803.207,47	30.234.043,24
07	Sermaye Transferleri	0,00	142.343.558,00	184.400.000,00	326.743.558,00	326.671.159,97	72.398,03	0,00
08	Borç Verme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
09	Yedek Ödenek	0,00	900.000.000,00	-893.015.702,36	6.984.297,64	0,00	6.984.297,64	0,00
Toplam		45.000.000,00	9.000.002.023,00	83.541.600,00	9.128.543.623,00	8.090.203.800,81	1.001.121.481,31	30.234.043,24

Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin 2023 mali yılı bütçesi ile 9.000.002.023,00 TL ödenek öngörülmüş olup önceki yıldan devreden 45.000.000,00 TL, yıl içinde eklenen 83.541.600,00 TL ek ödenekle birlikte 2023 yılı ödenek toplamı 9.128.543.623,00 TL olmuştur. Yıl içinde 8.090.203.800,81 TL bütçe gideri yapılmış, 1.001.121.481,31 TL ödenek iptal edilmiş ve kalan 30.234.043,24 TL proje ödeneği ise 2024 yılına devredilmiştir.

Tablo 3: 2023 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler(TL)	Net Tahsilat (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Vergi Gelirleri	60.002.023,00	27.639.054,54	134.648,60	27.504.405,94	45,84
03- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	150.000.000,00	123.908.940,97	1.428.787,50	122.480.153,47	81,65
04- Alman Bağış ve Yardımlar	250.000.000,00	131.140.264,71	22.812,50	131.117.452,51	52,45
05- Diğer Gelirler	6.442.500.000,00	4.097.868.065,99	708.049,63	4.097.160.016,36	63,60
06- Sermaye Gelirleri	2.100.000.000,00	792.496.368,97	1.461.666,66	791.034.702,31	37,67
08- Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	0,00	0,00	-
09- Red ve İadeler	-2.500.000,00	0,00	0,00	0,00	-
Toplam	9.000.002.023,00	5.173.052.695,18	3.755.964,89	5.169.296.730,29	57,44

Buna göre 2023 yılında net bütçe geliri %57,44 seviyesinde gerçekleşmiştir. Vergi gelirleri (%45,84), teşebbüs ve mülkiyet gelirleri (%81,65), alınan bağış ve yardımlar (%52,45) ve diğer gelirler ise (%63,60) olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4: 2023 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Bütçe (Başlangıç)Ödenegi (TL)	Bütçe Gideri (Gerçekleşen) Tutar(TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Personel Giderleri	495.561.491,19	438.129.023,23	88,41
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	67.754.169,56	54.303.774,31	80,15
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	4.289.200.896,25	3.905.117.642,79	91,05
04- Faiz Gideri	314.841.562,85	313.842.624,37	99,68
05- Cari Transferler	331.061.204,00	322.780.383,34	97,50
06- Sermaye Giderleri	3.296.396.443,51	2.729.359.192,80	82,80
07- Sermaye Transferleri	326.743.558,00	326.671.159,97	99,98
08- Borç Verme	0,00	0,00	-
09- Yedek Ödenekler	6.984.297,64	0,00	-
Toplam	9.128.543.623,00	8.090.203.800,81	88,63

Buna göre 2023 yılında bütçe giderleri %88,63 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Belediyenin bütçe gelirleri ve giderlerinin ekonomik sınıflandırmaya göre son üç yıllık seyri ve 2022 yılının 2021 yılına, 2023 yılının 2022 yılına göre değişim yüzdeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 5 : Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2021 Yılı (TL)(A)	2022 Yılı (TL)(B)	2023 Yılı (TL)(C)	2021-2022 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A]	2022-2023 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B]
Vergi Gelirleri	16.102.527,89	18.518.465,71	27.639.054,54	15,00	49,25
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	49.006.848,44	89.614.999,49	123.908.940,97	82,86	38,27
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	70.741.642,75	118.209.248,81	131.140.264,71	67,10	10,94
Diğer Gelirler	1.119.215.441,95	2.161.331.681,73	4.097.868.065,99	93,11	89,60
Sermaye Gelirleri	101.914.586,14	383.978.883,06	792.496.368,97	276,77	106,39
Toplam	1.356.981.047,17	2.771.653.278,80	5.173.052.695,18	104,25	86,64
Bütçe Gelirlerinden Red ve Ladeler Toplamı (-)	4.091.815,31	1.777.893,14	3.755.964,89	-56,55	111,26
Net Toplam	1.352.889.231,86	2.769.875.385,66	5.169.296.730,29	104,74	86,63

Tablodaki veriler dikkate alındığında, 2023 yılında gelirler bir önceki yıla göre 2.399.421.344,63 TL'lik (%86,63) artış göstermiştir. Bu çerçevede; sermaye gelirlerinde 408.517.485,91 TL (%106,39) ve diğer gelirlerde 1.936.536.384,26 TL (%89,60) tutarlarındaki artışlar toplam artış üzerinde belirleyici olmuştur.

Tablo 6 : Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri

Bütçe Giderinin Çeşidi	2021 Yılı (TL)(A)	2022 Yılı (TL)(B)	2023 Yılı (TL)(C)	2021-2022 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A]	2022-2023 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B]
Personel Giderleri	139.127.509,39	231.676.858,05	438.561.491,19	66,52	89,30
SGK Devlet Prim Giderleri	22.385.029,04	38.483.867,00	54.303.774,31	71,92	41,11
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	471.690.738,77	1.341.185.329,14	3.905.117.642,79	184,34	191,17
Faiz Giderleri	126.322.285,69	132.121.644,06	313.842.624,37	4,59	137,54
Cari Transferler	17.143.913,70	61.081.424,72	322.780.383,34	256,29	428,44
Sermaye Giderleri	486.322.055,72	868.933.745,14	2.729.359.192,80	78,67	214,10
Sermaye Transferleri	61.749.601,00	91.134.587,43	326.671.159,97	47,59	258,45
Toplam	1.324.741.133,31	2.764.617.455,54	8.090.203.800,81	108,68	192,63

Belediyenin bütçe giderleri toplamı 2023 yılında 2022 yılına göre 5.325.586.345,27 TL (%192,63) artmıştır. Gider kalemleri incelendiğinde; 2023 yılında personel giderlerinin 206.884.633,14 TL (%89,30), mal ve hizmet alımı giderlerinin 2.563.932.313,65 TL (%191,17) artış olduğu, bu artışın personel maaşları ve 696 sayılı KHK uyarınca çalıştırılan personel maaş

artışlarından kaynaklandığı, sermaye giderleri kaleminde ise 1.860.425.447,66 TL (%214,10) artışın yapılan yatırımların hız kazanmasından kaynaklandığı görülmektedir.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın Belediyenin faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2023 yılı Faaliyet Gideri 6.832.859.081,86 TL, Faaliyet Geliri 4.629.703.827,48 TL olup Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu ise 2.203.155.254,38 TL olarak gerçekleşmiştir.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin doğrudan hissedarı olduğu şirketler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 7 : Belediyenin Doğrudan Hissedarı Olduğu Şirketler

SıraNo	Şirketin Adı	Toplam Sermaye Tutarı(TL)	Belediyenin Sahip Olduğu Sermaye Tutarı (TL)	Hisse Oranı (%)
1	Balıkesir Gayrimenkul Yatırım GıdaA.Ş.	82.900.000,00	82.845.971,74	99,93
2	Balıkesir Otopark İşletmeleri TicaretLTD.ŞTİ.	650.000,00	650.000,00	100,00
3	Balıkesir Pamukçu Termal Turizm veTicaret A.Ş.	20.504.345,40	17.868.236,18	87,14
4	Balıkesir Toplu Konut A.Ş.	211.900.000,00	211.900.000,00	100,00
5	Balıkesir Toplu Taşıma A.Ş.	148.943.166,00	148.943.166,00	100,00
6	Balıkesir Tarım Ürünleri A.Ş.	34.000.000,00	34.000.000,00	100,00
7	Balıkesir Personel A.Ş.	150.000,00	150.000,00	100,00
8	Balbucks Kahve Sanayi ve Tic. A.Ş.	50.000.000,00	50.000.000,00	100,00
9	Tarım Kredi Yem ve Sanayi A.Ş.	111.000.000,00	442.764,00	0,39
10	AKSA BALGAZ	21.000.000,00	2.100.000,00	10,00
11	Balıkesir Gaz Dağıtım Sanayi veTicaret A.Ş.	50.000,00	12.160,00	24,32
12	Mutlular Enerji San.ve Tic. Ltd. Şti.	12.000.000,00	600.000,00	5,00
13	Balıkesir Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi yönetici A.Ş.	4.500.000,00	1.242.000,00	27,60

Balıkesir Belediyesinin dolaylı hissedarı olduğu şirketler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 8: Belediye Şirketlerinin Hissedarı Olduğu Şirketler

Sıra No	BelediyeŞirketi	Hissedar OlduğuŞirket	Toplam Sermaye Tutarı(TL)	Belediye Şirketinin Sahip Olduğu SermayeTutarı (TL)	Belediye şirketinin Hisse Oranı(%)
1	BalıkesirTarım Ürünleri A.Ş. (BATAŞ)	Marmaramall Gayrimenkul Yatırım ve İnşaat A.Ş.	20.000.000,00	20.000.000,00	100,00
		Yönet İletişimMedya A.Ş.	864.000,00	864.000,00	100,00
		İda Madra Jeoparkı Turizm A.Ş.	1.500.000,00	1.500.000,00	100,00
		Kırsal Seracılık A.Ş.	400.000,00	400.000,00	100,00

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Kamu İdaresinin Muhasebe Sistemi

Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin muhasebe kayıt işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Mahalli idarelerin hesapları, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin 46’ncı maddesinde ana hesap grupları, hesap grupları ve hesaplar itibariyle belirlenmiş çerçeve hesap planında yer alan hesaplardan oluşmaktadır. Mahalli İdareler Bütçe

ve Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer almamakla birlikte, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer alan herhangi bir hesabın kullanılması gerekliliği ortaya çıkarsa Yönetmelik'teki hesap planına ilave hesap eklemeye veya çıkarmaya, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilidir.

Ayrıca, mahalli idarelere ait detaylı hesap planları, bu Yönetmelik'te belirlenen hesap planı çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle ilgili Bakanlıklarca hazırlanmaktadır.

Kamu İdaresinin Raporlama Sistemi

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 484 ve 485'inci maddeleri uyarınca; mali tablolar, 23.12.2014 tarihli ve 29214 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanır ve belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur. Bu bağlamda, İdarece üretilen cetvel ve temel mali tablolar ile diğer mali tablolar şunlardır:

- a) Mizan cetveli
- b) Temel mali tablolar
 - 1) Bilanço
 - 2) Faaliyet sonuçları tablosu
 - 3) Nakit akış tablosu
- c) Diğer mali tablolar
 - 1) Bütçe uygulama sonuçları tablosu
 - 2) Gelirlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu
 - 3) Giderlerin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu
 - 4) Giderlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu
 - 5) Bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu
 - 6) Bütçe giderlerinin kurumsal sınıflandırılması tablosu
 - 7) Bütçe giderlerinin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu
 - 8) Bütçe giderlerinin finansal sınıflandırılması tablosu
 - 9) Bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu
 - 10) Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu.

Kamu İdaresi Tarafından Denetime Sunulan Defter, Tablo ve Belgeler

17.09.2020 tarihli ve 31247 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar’ın 5’inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Kamu İdaresinin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar’ın 8’inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları sınırlı sayıda personeli kapsamı nedeniyle kısmen yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirilmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürlerin belirlenmesi konusunda çalışmaların tamamlanmamış olması yönüyle eksiklik mevcuttur, buna karşın hazırlanan bu prosedürler duyurulmuştur

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan, zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme) yapılmıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır ve personele duyurulmuştur. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak "görevler ayrılığı" ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuş ancak bu görevi yürüten yetkin personel sayısı açısından iyileştirilmesi gerekmektedir. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmuş olup 2 iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Bu kadrolar boştur. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi 2023 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Akaryakıt İstasyonlarının Yetkili İdare Tarafından Ruhsatlandırılmaması

İdarenin yetki alanı içerisinde yer alan akaryakıt istasyonlarından bazılarının işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının ilçe belediyeleri tarafından verildiği görülmüştür.

İşyeri açma ve çalışma ruhsatlarının verilmesinde yetkili idarenin hangisi olacağı, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'na dayanılarak çıkarılan ve 10.08.2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'te belirtilmiştir. Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde: "*Bu*

Yönetmelikte geçen deyimlerden; a) Yetkili idare: Belediye sınırları ve mücavir alanlar dışı ile kanunlarda münhasıran il özel idaresine yetki verilen hususlarda il özel idaresini, büyükşehir belediyesi sınırları içinde büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu konularda büyükşehir belediyesini, bunların dışında kalan hususlarda büyükşehir ilçe belediyesini, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyeyi, organize sanayi bölgesi sınırları içinde organize sanayi bölgesi tüzel kişiliğini, endüstri bölgesi sınırları içinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını ve teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketi ile bölgede yer alan AR-GE ve tasarım faaliyetinde bulunan firmalar için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı il müdürlüklerini” ifade eder denilmektedir.

Yönetmelik’in “İşyeri açılması” başlıklı 6’ncı maddesinde: *“Yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılmaz ve çalıştırılmaz. İşyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemler bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmaz. İşyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerleri yetkili idareler tarafından kapatılır.”* hükmü yer almaktadır.

Birden fazla faaliyet konusu bulunan işyerlerine ilişkin olarak Yönetmelik’in 10’uncu maddesinde ise; adresi ve işleticisi aynı olan ve birden fazla faaliyet konusu bulunan işyerlerine, ana faaliyet dalı esas alınarak tek ruhsat düzenleneceği, talî faaliyet konularının ruhsatta ayrıca belirtileceği, aynı adreste bulunsan bile ana faaliyet konusu veya işletmecisi farklı olan işyerlerine ayrı ayrı ruhsat düzenleneceği, işyerlerinin depo olarak kullandıkları yerlerin de işyeri açma ve çalışma ruhsatında gösterileceği ifade edilmiştir.

5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu’nun “Tanımlar” başlıklı 2’nci maddesinin birinci fıkrasında, akaryakıt istasyonu: *“Dağıtıcı veya bunlarla tek elden satış sözleşmesi yapmış bayilerce ilgili mevzuata uygun (teknik, kalite ve güvenlik) olarak kurulup, bir veya farklı alt başlıktan birer akaryakıt dağıtıcısının tescilli markası altında faaliyette bulunan ve esas itibarıyla araçların akaryakıt, madeni yağ, otogaz LPG, temizlik ve ihtiyarî olarak bakım ile kullanıcıların tüplü LPG hariç diğer asgarî ihtiyaçlarını karşılayacak imkânları sunan yerler”* olarak tanımlanmıştır.

Yapılan incelemede, İdarenin yetki alanı içerisinde yer almasına rağmen işyeri açma ve çalışma ruhsatları ilçe belediyeleri tarafından verilen akaryakıt istasyonlarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda anılan mevzuat hükümleri gereğince; İdarenin yetki alanı içerisinde yer alan akaryakıt istasyonlarının işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının ilçe belediyeleri yerine Büyükşehir Belediyesi tarafından verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 2: İdareye Ödenmeyen Kira Alacağına İlişkin Gerekli İşlemlerin Zamanında Tesis Edilmemesi

İdarenin mülkiyetinde yer alan ve bir spor kulübüne kiraya verilen taşınmazına ait kira ödemelerinin zamanında yapılmadığı ödeme süresi geçen kira alacakları için hukuki sürecin başlatılmadığı görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun "Müteahhit veya müşterinin sözleşmenin bozulmasına neden olması" başlıklı 62'nci maddesinde; sözleşme yapıldıktan sonra 63'üncü maddede yazılı hükümler dışında müteahhit veya müşterinin taahhüdünden vazgeçmesi veya taahhüdünü, şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi üzerine, idarenin en az 10 gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi halinde, ayrıca protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatın gelir kaydedileceği ve sözleşme feshedilerek hesabın genel hükümlere göre tasfiye edileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin devamında gelir kaydedilen kesin teminatın, müteahhit veya müşterinin borcuna mahsup edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un "İdarelerce ihalelere katılmaktan geçici yasaklama" başlıklı 84'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında ise üzerine ihale yapıldığı halde usulüne göre sözleşme yapmayan istekliler ile sözleşme yapıldıktan sonra taahhüdünden vazgeçen ve mücbir sebepler dışında taahhüdünü sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirmeyen müteahhit veya müşteriler hakkında da ihaleyi yapan bakanlık veya ilgili bakanlık tarafından, bir yıla kadar ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verileceği ve bu kararlar Resmi Gazete'de ilan ettirildiği gibi ilgililerin müteahhitlik sicillerine işleneceği hükmü yer almaktadır.

Sözleşmeler en az iki tarafı bulunan ve üzerinde anlaşılan konu hakkında ilgili taraflara hak ve sorumluluklar yükleyen, uyulmadığı takdirde kanunlarla belirlenmiş müeyyidelerin uygulanmasına neden olan karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlemlerdir. Bu beyanların hukuksal bir sonuç doğurması yine kanunlarla belirlenmiş usul ve şekillerde gerçekleşmesine bağlıdır.

Sözleşmelere ilişkin genel usuller Türk Borçlar Kanunu ile belirlenmiştir. Borcun muaccel hale gelmesine rağmen borçlu olan tarafın yükümlülüklerini zamanında yerine

getirmemesi halinde alacaklı olan taraf Kanun'un kendisine verdiği hakları kullanarak alacağının tahsili için gerekli yasal girişimleri başlatabilir.

Ancak, zamanında ödenmeyen kira alacağına ilişkin icra takibine esas icra dairesi dosyası tarafımıza ibraz edilmemiş ve bulguya ilişkin düzeltilen husus kanıtlanamamıştır.

Yapılan incelemede; İdare taşınmazında kiracı olarak bulunan spor kulübünün toplamda 888.784,29 TL kira borcu olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından, kira alacağına ilişkin olarak, Balıkesir İcra Dairesi, 2024/14835 Esas sayılı dosya ile icra takibinin başlatıldığı ve icra işlemlerinin devam ettiği belirtilerek bundan sonra kira alacaklarının tahsili için gerekli çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir.

Ancak, zamanında ödenmeyen kira alacağına ilişkin icra takibine esas icra dairesi dosyası tarafımıza arz edilmemiş ve bulguya ilişkin düzeltilen husus kanıtlanamamıştır.

Sonuç olarak; kira alacaklarının tahsili için gerekli çalışmaların zamanında yapılması gerekmektedir.

BULGU 3: Canlı Müzik İzin Belgesi Olmayan Eğlence İşletmelerinin Bulunması

Belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan ve canlı müzik yapan eğlence yerlerinden "izin belgesi" olmayan işletmelerin bulunduğu ve bunlara eğlence vergisi mükellefiyeti tesis ettirilmediği görülmüştür.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 17'nci maddesinde, bu Kanun'un 21'inci maddesinde belirtilen ve belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan eğlence işletmelerinin faaliyetlerinin eğlence vergisine tabi olduğu, 18'inci maddesinde ise eğlence yerlerini işleten gerçek veya tüzel kişilerin verginin mükellefi olduğu ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un "Nispet ve miktar" başlıklı 21'inci maddesinde ise eğlence vergisi mükellefiyetinin sağlanacağı işyerleri sayılmış olup, maddenin 1/5 ayrımında sirkler, lunaparklar, çalgılı bahçeler ve benzerlerinden eğlence vergisi alınacağı belirtilmiştir.

Diğer taraftan, 10.08.2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in "Canlı müzik yayını" başlıklı 38'inci maddesinin birinci fıkrasında; lokantalara, içkili yerlere ve meskûn mahal dışında bulunan çay bahçelerine, halkın huzur ve sükûnu ile kamu istirahatı açısından sakınca bulunmaması

kaydıyla yapılacak ölçüm ve kontrolü müteakip, yetkili idarelerin en üst amiri veya görevlendireceği kişinin kararıyla canlı müzik izni verileceği ifade edilmiştir.

30.11.2022 tarihli ve 32029 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği’nin “Müzik yayını yapan işyerleri ve deniz araçları için çevresel gürültü kriterleri” başlıklı 11’inci maddesinin ikinci fıkrasında, müzik yayını yapan işyerlerine akustik rapor değerlendirmesi sonucunda müzik yayın izninin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından verileceği belirtilmektedir.

Aynı Yönetmelik’in “Geçiş hükümleri” başlıklı geçici 3’üncü maddesinin üçüncü fıkrasında ise, bu Yönetmelik’in yayımı tarihinden önce canlı müzik izin belgesi almış olan işyerlerinin iki yıl içerisinde bu Yönetmelik çerçevesinde müzik yayın izni almak üzere başvuruda bulunacağı hükmü yer almaktadır.

Yapılan incelemelerde, canlı müzik “izin belgesi” olmadan canlı müzik yayını yapan işletmelerin zabıta tutanaklarıyla tespit edildiği ve bu işletmeler için canlı müzik izin belgeleri almaları konusunda ihbarnamelerin tanzim edildiği görülmüştür.

Yapılan tespitlerde belirtildiği üzere ruhsatsız canlı müzik yapılan yerlerin bulunması, yukarıda anılan mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmekle birlikte, işletmeler arası rekabeti olumsuz yönde etkilemekte ve tesis ettirilmeyen eğlence vergisi mükellefiyeti nedeniyle belediye gelirlerinin olması gerekenden daha düşük bir seviyede gerçekleşmesine yol açmaktadır.

Bu itibarla, canlı müzik yayını yapan işyerlerinin ilgili mevzuat uyarınca müzik yayın izni almasının sağlanması ve eğlence vergisi mükellefiyetlerinin tesis edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

BULGU 4: Bütçe Emanetleri Hesabında Kayıtlı Tutarların Muhasebe Kayıtlarına Alındığı Sıraya Göre Ödenmemesi

Ödeme emri belgesine bağlandığı halde, nakit yetersizliği nedeniyle 320 Bütçe Emanetleri Hesabına kaydedilen giderlerin muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun “Ödenemeyen giderler ve bütçeleştirilmiş borçlar” başlıklı 34’üncü maddesinin ikinci fıkrasında;

“Kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenir. Ancak, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi halinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verilir.”,

Aynı Kanun'un “Muhasebe hizmeti ve muhasebe yetkilisinin yetki ve sorumlulukları” başlıklı 61’inci maddesinin altıncı fıkrasında;

“Muhasebe yetkilileri, 34 üncü maddenin ikinci fıkrasındaki ödemeye ilişkin hükümler ile bu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen ödemeye ilişkin kontrol yükümlülüklerinden dolayı sorumludur”

denilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 320 Bütçe Emanetleri Hesabına ilişkin “Hesaba ilişkin işlemler” başlıklı 249’uncu maddesinde ise;

“b) Bütçe emanetlerinden yapılacak ödemeler

Bütçe emanetine alınan tutarlardan gerek mali yıl içinde, gerekse yılı geçtikten sonra yapılacak ödemeler için muhasebe işlem fişi düzenlenir. Bütçe emanetlerine alınan tutarlar muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ilgililerine ödenir. Tutarın emanete alınması sırasında istihkak sahibine verilen veya istihkak sahibine verilemediği için muhasebe biriminde saklanan muhasebeleştirme belgesinin bir nüshası muhasebe işlem fişine bağlanır. Emanete alınan tutar bir defada ödenemediği takdirde, daha sonra yapılacak ödemelere ilişkin fişe, ilk ödemeye ait fişin yevmiye tarih ve numarası yazılır”

hükmü yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere idarelerin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde alınan mal veya hizmet karşılığı tutarlar, 320 Bütçe Emanetleri Hesabında izlenecek ve bu hesaptan yapılacak ödemeler, giderin muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre gerçekleştirilecektir. Emanet hesapta izlenen giderlerin ödenmesinin, kayda alınma sırasına göre gerçekleştirmesinden muhasebe yetkilileri sorumludur.

Yapılan inceleme neticesinde, nakit yetersizliği nedeniyle 320 Bütçe Emanetleri Hesabına kaydedilen giderlerin muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenmediği tespit

edilmiştir.

Nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde Bütçe Emanetleri Hesabına kaydedilen tutarlara ilişkin ödemelerin, giderlerin muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Devir, Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonu Kararına Göre Belediyeye Devredilen Taşıtların Taşınır Envanterine ve Muhasebe Kayıtlarına Alınmasına Yönelik İşlemlerin Yapılmaması

Balıkesir Valiliği Devir, Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonu'nun 2014 yılında aldığı karara göre belde ve ilçe belediyelerinden Balıkesir Büyükşehir Belediyesine devrolunan taşıtlardan henüz envanter ve muhasebe kayıtları yapılmayan bazı taşıtların olduğu görülmüştür.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un geçici 1'inci maddesinde:

“Bu Kanundaki devir, tasfiye ve paylaştırma işlemlerini yürütmek üzere vali tarafından, bir vali yardımcısının başkanlığında, valinin uygun göreceği kurum ve kuruluş temsilcilerinin ve ilgili belediye başkanlarının katılımıyla devir, tasfiye ve paylaştırma komisyonu kurulur. Bu komisyona yardımcı olmak üzere valinin görevlendirmesi ile alt komisyonlar da kurulabilir.”

Geçici 2'nci maddesinde:

“1 inci maddeye göre tüzel kişilikleri kaldırılan belediye ve köyler, mevcut personelini, taşınır ve taşınmazlarını, iş makineleri ve diğer taşıtları ile kamu kurum ve kuruluşlarına olan alacak ve borçlarını katılacakları ilçe belediyesine bu Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren bir ay içinde bildirir (...).”

Geçici 7'nci maddesinde:

“Bu Kanunla büyükşehir belediyesine dönüşen il belediyesinin sahip olduğu her türlü taşınır, taşınmaz malları ve personeli, komisyon kararıyla ilgisine göre büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri ile bağlı kuruluşlar arasında paylaştırılır.”

denilmek suretiyle devir olan taşınır ve taşınmazlarla ilgili uygulanacak usuller belirlenmiştir.

18.01.2007 tarihli ve 26407 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Taşınır Mal Yönetmeliği'nin:

5’inci maddesinde; harcama yetkililerinin taşınırların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelik’te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumlu olduğu,

6’ncı maddesinde, taşınır kayıt yetkililerinin görev ve sorumlulukları arasında kullanımda bulunan dayanıklı taşınırları buldukları yerde kontrol etmek, sayımlarını yapmak ve yaptırmak olduğu,

32’nci maddesinde ise kamu idarelerine ait taşınırların, taşınır kayıt yetkililerinin görevlerinden ayrılmalarında, yılsonlarında ve harcama yetkilisinin gerekli gördüğü durum ve zamanlarda harcama yetkilisince, kendisinin veya görevlendireceği bir kişinin başkanlığında taşınır kayıt yetkilisinin de katılımıyla, en az üç kişiden oluşturulacak sayım kurulu tarafından sayımının yapılacağı,

ifade edilmiştir.

Bu doğrultuda, yukarıda adı geçen Komisyon listelerinde ve belediyede fiilen bulunan taşıtların envanter ve muhasebe kayıtlarına alınmasını teminen gerekli işlemlerinin yapılmaması, ilgili harcama birimlerinin ve mali hizmetler biriminin ön mali kontrol dolayısıyla varlıkların korunması konusundaki iç kontrol yükümlülüklerini yeterince yerine getiremediklerini gösterecektir.

Yapılan incelemede; İdarenin 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir olmasıyla 2014 yılında Belde ve İlçe Belediyelerinden İdareye devrolan taşıtlar arasından hacizli olması sebebiyle devir işlemleri tamamlanamayan dolayısıyla fiilen kullanıldığı halde belediye envanteri ve muhasebe sistemine kaydedilemeyen taşıtların olduğu tespit edilmiştir.

Bu itibarla, aşağıda ayrıntısı gösterilen söz konusu taşıtların hacizlerinin kaldırılmasına yönelik işlemlerin en kısa zamanda yapılması, akabinde de envanter ve muhasebe kayıtlarına alınması gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 9: Hacizli Olup Devri Yapılamayan Taşıtlar

Cinsi	Model Yılı	Açıklama	Devreden İdare	Devralan İdare
Resmi Otobüs	2003	Hacizli	Erdek Karşıyaka Belde Belediyesi	Ulaşım ve Raylı Sistem D.Bşk
Otobüs	1985	Hacizli	Erdek Belediyesi	Ulaşım ve Raylı Sistem D.Bşk
İtfaiye Aracı- Merdivenli Arazöz	1983	Hacizli	Erdek Belediyesi	İtfaiye D.Bşk
Otobüs	1986	Hacizli	Erdek Belediyesi	Ulaşım ve Raylı Sistem D.Bşk
Ramzey Mوبilet		Hacizli	Erdek Belediyesi	İtfaiye D.Bşk

BULGU 6: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

İdarede çalışan işçilerin sosyal hakları olan yıllık ücretli izinlerinin zamanında düzenli olarak kullandırılmadığı ve bu nedenle birikmiş yıllık izin sürelerinin bulunduğu görülmüştür.

Anayasa'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde; dinlenmenin çalışanların hakkı olduğu ve bu haklar ile şartlarının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56'ncı maddesinde; yıllık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu 59'uncu maddesinde; iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60'ıncı maddesinde; yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ile işverence tutulması zorunlu kayıtların şekline ilişkin hususların ilgili Bakanlık tarafından hazırlanacak bir Yönetmelik ile gösterileceği belirtilmiştir.

Bu Kanun hükmüne istinaden 03.03.2004 tarihli ve 25391 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili olarak İş Kanunu'na benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı Kanun'un 103'üncü maddesinde ise yıllık ücretli izni bu Kanun'un 56'ncı maddesine aykırı olarak bölen veya hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya belirtilen Yönetmelik'in esas ve usullerine aykırı

olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için 1.683,00 TL idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer alan düzenlemelere göre işverenin yıllık izinleri kullandırma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve işçinin de izin hakkından feragat etmesi mümkün değildir. Diğer taraftan işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuat hükümleri gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmekte ve yıllık izin karşılığı yapılacak olan bu ücret ödemesi de işçinin son ücreti üzerinden yapılacağından yüksek tutarlarda ödeme yapılmasına neden olmaktadır. Ayrıca Anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullandırılmaması durumunda idareler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 103'üncü maddesi gereğince idari para cezası ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Yapılan incelemede, 2023 yılı sonu itibarıyla 266 işçinin toplamda 25377 gün izin hakkı olduğu görülmüştür. İdarede daimi işçi olarak çalışan personel tarafından kullanılmayıp biriktirilmiş izinlerin bulunmasının mevzuata aykırılık oluşturduğu ve İdarenin gelecek dönemlerdeki nakit akışını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

BULGU 7: Kira Süresinin Encümen Kararı ile Uzatılması

İdarede, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu uyarınca ihale yolu ile kiraya verilen Bandırma Tır Parkının, kira süresi sonunda yeniden ihale yapılmadan encümen kararı ile kira süresinin uzatıldığı görülmüştür.

2886 sayılı Kanun'da belediyelerin kiralama usulleri düzenlenmiş ve işleyişin nasıl olacağını açıkça ortaya koyulmuştur. Aynı Kanun'un "Kiralarda sözleşme süresi" başlıklı 64'üncü maddesinde "*Kiraya verilecek taşınmaz malların kira süresi, on yıldan çok olamaz, denildikten sonra; Turistik tesis kurulacak yerlerin ve turistik tesislerin ve doğal gaz iletim, dağıtım ve depolama tesis ve şebekelerinin ihtiyacı olan arazilerin ve enerji üretimi tesisleri ile iletim ve dağıtım tesis ve şebekelerinin ihtiyacı olan arazilerin on yıldan fazla süre ile kiraya verilmesi mümkündür.*" Denilerek kiralama süresinin 10 yıldan fazla olamayacağı (istisnaları da belirtilerek) hüküm altına alınmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 18'inci maddesi Belediye Meclisinin görev ve yetkilerini açıkça düzenlemiştir.

Anılan maddenin (e) bendinde, 'Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı

geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek' şeklindedir. Bu düzenleme ile belediyeye ait taşınmazların üç yılı aşan kiralınması ve üzerinde otuz yılı aşan aynı hak tesisi işlemlerinde belediye meclisinin yetkili kılındığı açıkça hüküm altına alınmıştır.”

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun “Uygulama alanı” başlıklı 339'uncu maddesinin ikinci fıkrasında konut ve çatılı iş yeri kiralınmalarına ilişkin olarak; kamu kurum ve kuruluşlarının, hangi usul ve esaslar içinde olursa olsun yaptıkları bütün kira sözleşmelerine de bu hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un “Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmenin sona ermesi” başlıklı 347'nci maddesinde de;

“Konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracı, belirli süreli sözleşmelerin süresinin bitiminden en az onbeş gün önce bildirimde bulunmadıkça, sözleşme aynı koşullarla bir yıl için uzatılmış sayılır. Kiraya veren, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdiremez. Ancak, on yıllık uzama süresi sonunda kiraya veren, bu süreyi izleyen her uzama yılının bitiminden en az üç ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebilir.

Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde, kiracı her zaman, kiraya veren ise kiranın başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildiriyle sözleşmeyi sona erdirebilirler.

Genel hükümlere göre fesih hakkının kullanılabilceği durumlarda, kiraya veren veya kiracı sözleşmeyi sona erdirebilir.” Hükümü yer almaktadır.

Bu bağlamda; konut ve çatılı iş yeri kiralarına ilişkin Borçlar Kanunu hükümleri öncelikli olarak uygulanacak ve kira süresinin sona ermesi sözleşmeyi sona erdiren sebeplerden olarak değerlendirilmeyecektir. Ancak Kamu İdarelerinin konut ve çatılı iş yeri olmayan diğer kiralınmalarında 2886 sayılı Kanundan gelen yükümlülükler uygulanacaktır.

Yapılan incelemede; Bandırma Tır Parkının 30.03.2016 tarihinde Encümen kararı ile 3 yıllığına kiralandığı ve kira süresinin 16.01.2019 tarih 60 sayılı Encümen Kararı ile uzatıldığı ancak; konut ve çatılı iş yeri niteliğinde olmayan bir açık alan otoparkı niteliğinden kaynaklı 2886 sayılı Kanunun kiralınmalara ilişkin hükümlerine tabi olarak işletmesinin kiralınması gerektiği tespit edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından, kira süresi sona eren yerler ve kiracılarla ilgili olarak; kira süresi bitmeden önce kiralınmaya ve kira süresini belirlemeye yetkili merci olan Büyükşehir Belediye Encümenine iletilmekte olduğunu ve Encümen kararı uyarınca işlem yapıldığı belirtilmiştir.

Ancak, Bandırma Tır Parkının kiralama işlemlerinin konut ve çatılı iş yeri olmamasından kaynaklı olarak 2886 sayılı Kanun hükümleri uyarınca kiralama süresi sonunda kiranın sona erdiğinden bahisle ecrimisil ve tahliyeyle ilişkin 75'inci madde esaslarında değerlendirilmesi ve yeniden kiralama yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak; kiralama işlemlerinin mevzuatın öngördüğü şekilde yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 8: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödenğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

İdarenin 2023 yılındaki mal ve hizmet alımlarına ilişkin olarak; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'un 21'inci ve 22'nci maddeleri kapsamında yapılan harcamalarının yıllık toplamının, bu amaçlar için bütçeye konulan ödeneklerin %10'unu aşmasına rağmen Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Pazarlık usulü" başlıklı 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde; idarelerin yaklaşık maliyeti 1.439.543 TL'sine kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımlarını, pazarlık usulü ile ihale yaparak temin edebileceği aynı Kanun'un "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinin (d) fıkrasında ise büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 431.810,00 TL'sini, diğer idarelerin 143.845,00 TL'sini aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımların ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin usulü ile karşılanabileceği belirtilmektedir.

Yine aynı Kanun'un 62'nci maddesinin (ı) bendinde, bu Kanun'un 21'inci ve 22'nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı ifade edilmiştir.

22.08.2009 tarihli ve 27327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İhale Genel Tebliği'nin 21'inci maddesinde; 4734 sayılı Kanunun 62'nci maddesinin (ı) bendi ile ilgili olarak, "31.12.2020 tarihli ve 31351 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 62'nci maddesinin (I) Bendi Kapsamında Yapılacak Başvurulara İlişkin Tebliğ" açıklamalarının dikkate alınacağı belirtilmiştir.

Anılan Tebliğ'in "Genel esaslar" başlıklı 4'üncü maddesinin ikinci fıkrasında;

“Kanunun 62’nci maddesinin (1) bendine göre, *Kanun kapsamında yer alan ve bütçe sahibi olan kamu idareleri; Kanunun gerek 21’inci maddesinin (f) bendi, gerekse temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve işeye ilişkin alımlar hariç 22’nci maddesinin (d) bendi kapsamında yapacakları harcamalarda, bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin %10’unu Kurulun uygun görüşü olmadan aşamaz. Bu oran aşılarak Kuruma yapılan başvurular reddedilir.*” hükmüne yer verilmiştir.

Belediyede yapılan incelemeler neticesinde mal ve hizmet alımlarına ilişkin olarak; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 21’inci ve 22’nci maddeleri kapsamında yapılan harcamalarının yıllık toplamının, bu amaçlar için bütçeye konulan ödeneklerin %10’unu aşmasına rağmen Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı görülmüştür. Bu amaçla bütçeye konulan ödeneğin aşımına ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 10: Ödeneğin %10'unu Aşan Harcama Tutarları

Ödeneğin Niteliği	Toplam Ödenek Tutarı (TL)	Toplam Ödeneğin %10'u (TL)	22/d Kapsamında Yapılan Harcama Tutarı (TL)	21/f Kapsamında Yapılan Harcama Tutarı (TL)	22/d ve 21/f Kapsamında Yapılan Toplam Harcama Tutarı (TL)
Mal Alımları	1.785.920.225,93	178.592.022,59	304.231.812,64	159.251.430,21	463.473.242,85
Hizmet Alımları	2.220.247.153,15	222.024.715,32	172.672.963,57	71.497.723,73	244.170.687,30

Yukarıda değinilen mevzuat hükümleri gereğince %10’unu aşan ve izne tabi olan bu limit üstü harcamaların Kamu İhale Kurulundan izin alınarak yapılması gerekmektedir.

BULGU 9: Sosyal Denge Tazminatı Sözleşmesine Konusu Dışında Hükümler Konulması

Belediye ile yetkili sendika arasında akdedilen sosyal denge sözleşmesinde, mevzuata aykırı olarak dayanışma aidatı düzenlemelerine yer verildiği görülmüştür.

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)’nin ek 15’inci maddesinde, Belediyelerin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine sosyal denge tazminatı ödenebileceği, ödenebilecek aylık tutarın 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununa göre yapılan toplu sözleşmede belirlenen tavan tutarı geçemeyeceği ve anılan Kanunda öngörülen hükümler çerçevesinde yapılabilecek sözleşmeyle belirlenebileceği hüküm altına alınmıştır.

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun "Mahalli idarelerde sözleşme imzalanması" başlıklı 32'nci maddesinde "27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 15 inci maddesi hükümleri çerçevesinde sosyal denge tazminatının ödenmesine belediyelerde belediye başkanının teklifi üzerine belediye meclisince, il özel idaresinde valinin teklifi üzerine il genel meclisince karar verilmesi halinde, sözleşme döneminde verilecek sosyal denge tazminatı tutarını belirlemek üzere ilgili mahalli idarede en çok üyeye sahip sendikanın genel başkanı veya sendika yönetim kurulu tarafından yetkilendirilecek bir temsilcisi ile belediyelerde belediye başkanı, il özel idaresinde vali arasında toplu sözleşme sürecinin tamamlanmasını izleyen üç ay içerisinde sözleşme yapılabilir. Bu sözleşme bu Kanunun uygulanması bakımından toplu sözleşme sayılmaz ve bu kapsamda Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurulamaz." hükmüne yer verilmiştir.

Bu hüküm gereğince; sosyal denge tazminatının ödenmesine belediyelerde belediye başkanının teklifi üzerine belediye meclisince karar verilmekte ve verilecek sosyal denge tazminat tutarı ise ilgili mahalli idarede en çok üyeye sahip sendika ile belediye başkanı arasında imzalanan sözleşme ile belirlenmektedir. Madde metninden anlaşılacağı üzere belediye başkanı ile sendika temsilcisi sadece ödenecek olan sosyal denge tazminat tutarını kanuni sınırlarda içinde tespit etmek üzere yetkilendirilmiştir. Bu sözleşmenin Kanun'un uygulanması bakımından toplu sözleşme sayılmayacağı açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle sosyal denge tazminatı sözleşmesini, toplu sözleşme gibi değerlendirmek ve sözleşme metnine yetkilendirilen husus dışında hükümler koymak mümkün değildir.

İdare ile sendika arasında yapılan sosyal denge sözleşmesinde, belediyede görevli kamu görevlilerinin sosyal denge tazminatından yararlanması sözleşmenin tarafı olan sendikaya "sözleşme aidatı" ödenmesine bağlı kılındığı görülmüştür.

Sosyal denge tazminatı ödenmesine ilişkin toplu iş sözleşmenin "Sözleşmesinin Kapsamı ve Yararlanma Koşulları" başlıklı 5'inci maddesinde

b) Bu sosyal denge tazminatı sözleşmesinden tüm kamu görevlileri sözleşme aidatı ödemek kaydıyla faydalanır. Sözleşme aidatı oran, Bem-Bir-Sen üyesi kamu görevlileri için taban aylığın %1'i Bem-Bir-Sen üyesi olmayan kamu görevlileri için bu oran aynen uygulanır.

hükmü yer almaktadır.

Danıştay Onikinci Dairesi tarafından 02.03.2022 tarihli Esas No:2021/6335 sayılı kararında 25.08.2021 tarih ve 31579 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2022

ve 2023 Yıllarını Kapsayan 6'ncı Dönem Toplu Sözleşmenin "Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklar" başlıklı üçüncü kısmının, "Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" başlıklı dördüncü bölümünün, "Sosyal denge tazminatı" başlıklı 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Sosyal denge sözleşmesinin taraf sendikası, üyesi olmayan kamu görevlilerinden, aynı unvanlı üyesinden aldığı aidatın iki katına kadar sosyal denge sözleşmesi aidatı alabilir. Bu aidatı ödeyen kamu görevlileri, söz konusu sözleşmeden aynı usul ve esaslar dahilinde yararlanır." hükmünün iptali istemiyle açılan davada verdiği yürütmeyi durdurma kararında:

Yukarıda anılan mevzuat hükümlerinden; sosyal denge tazminatı sözleşmelerinin konusunun, toplu sözleşmelerde belirlenen tavanı aşmamak kaydıyla ilgili kurum ve kuruluşlarda çalışan kamu görevlilerine ödenecek sosyal denge tazminatını belirlemek olduğu, yine 4688 sayılı Kanun'un 28. maddesinde belirtildiği şekilde sendika üyesi olan ve sendika üyesi olmayan kamu görevlileri arasında ayırım yapılamayacağı, aksine bir yorumun sosyal denge tazminatının adaletli bir ücret dağılımı yoluyla ekonomik ve sosyal barışı sağlama amacına ve Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu, kaldı ki; anılan Kanun'un 32'nci maddesinde böyle bir ayırım yapılmasına imkan sağlayan bir düzenleme bulunmadığı gibi sosyal denge sözleşmesinde ancak görev yapılan birim ve iş hacmi, görevin önem ve güçlüğü, görev yerinin özelliği, çalışma süresi, kadro veya görev unvanı ile derecesi gibi kriterlere göre bir farklılığa gidilebileceği, bunun dışında sendika üyesi olan ile sendika üyesi olmayan ya da başka bir sendikaya üye olanlar arasında bir ayrıma gidilemeyeceği sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

"Bu durumda, sosyal denge sözleşmesinde taraf olan sendikanın dışında kalan sendikaların üyesi olan veya hiçbir sendikaya üye olmayan kamu görevlilerinden dayanışma aidatı ya da başka adlar altında farklı oranlar üzerinden ödenti (aidat) alınmasına ilişkin hükümlerin, sosyal denge tazminatının ödenmesinde aynı kadro veya pozisyonlarda bulunan kamu görevlileri arasında ayırım (eşitsizlik) yaratacağı açık olduğundan, dava konusu düzenlemede hukuka uygunluk bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle;

2.25/08/2021 tarih ve 31579 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2022 ve 2023 Yıllarını Kapsayan 6'ncı Dönem Toplu Sözleşmenin; "Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklar" başlıklı üçüncü kısmının, "Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu

Sözleşme" başlıklı dördüncü bölümünün, "Sosyal Denge Tazminatı"nın düzenlendiği 1'inci maddesinin ikinci fıkrasının YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA."

3. ... 02/03/2022 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

denilmektedir.

Benzer şekilde Danıştay Onikinci Dairesi tarafından 18.12.2019 tarihli Esas No:2019/4940 sayılı 01.09.2019 tarih ve 30875 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 28.08.2019 tarih ve 2019/1 sayılı Kamu Görevlileri Hakem Kurulu Kararı'nın "Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Mali ve Sosyal Haklar" başlıklı 4'üncü. bölümünün "Sosyal denge tazminatı" başlıklı 1 inci maddesinin ikinci fıkrasının; Onbirinci Dairesi tarafından 09.01.2018 tarihli ve Esas:2017/2112 numaralı 2018 ve 2019 yıllarını kapsayan 4'üncü.Dönem Toplu Sözleşmesinin "Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" başlıklı 4. bölümünün 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan düzenlemenin yürütmesi durdurulmuş; Onbirinci Daire tarafından 3'üncü Dönem Toplu Sözleşmenin "Yerel Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" başlıklı 4'üncü bölümünün 1'inci maddesinde yer alan aynı hüküm, 19.12.2017 tarih ve Esas No:2016/1698 Karar No:2017/6225 kararıyla iptal edilmiştir.

Mülga Devlet Personel Başkanlığı tarafından 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununun 32'nci maddesi hükümlerinin uygulamasına ilişkin verilen 17.07.2012-8326 tarih ve sayılı görüşte ise: "... 2- 4688 sayılı Kanunun 32'nci maddesi uyarınca akdedilecek sözleşmenin konusunun, toplu sözleşmelerde belirlenen tavanı aşmamak kaydıyla ilgili kurum ve kuruluşlarda çalışan kamu görevlilerine ödenecek sosyal denge tazminatını belirlemek olduğu, bu sözleşmelerde taraf olan sendikanın dışında kalan sendikaların üyelerinden veya sendika üyesi olmayan kamu görevlilerinden dayanışma aidatı veya başka adlar altında bir ödenti (aidat) alınmasına ilişkin hükümler ile sosyal denge tazminatının ödenmesinde aynı kadro veya pozisyonlarda bulunan kamu görevlileri arasında ayırım niteliği taşıyan hükümler konulamayacağı, ..." ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen yargı kararları ve Devlet Personel Başkanlığı görüşünden anlaşılacağı üzere Belediye ile BEM-BİR-SEN arasında akdedilen ve 01/01/2022 - 31/12/2023 döneminde geçerli olan Sosyal Denge Sözleşmesine sosyal denge tazminatından yararlanması sözleşmenin tarafı olan sendikaya "sözleşme aidatı" ödenmesine bağlı kılınmasının hukuka aykırı olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından, 09.02.2024 tarihinde imzalanan 01.01.2024-31.03.2024 dönemine ilişkin Sosyal Denge Sözleşmesinde, dayanışma aidatı düzenlemelerine yer verilmediği bildirilmiştir.

Ancak, denetim dönemi sonrasında imzalanan sosyal denge sözleşmesinde sözleşme konusu dışında hükümlere yer verilmediğine ilişkin resmi kanıtlayıcı evrak sunulmadığı gibi sözleşmenin yerel seçim öncesi döneme ilişkin 3 aylık süreyi kapsadığı da görülmektedir.

Sonuç olarak; İdare ile yetkili sendika arasında yapılan sosyal denge sözleşmelerine, sözleşmeyi imzalayan sendikanın üyesi olmayan kamu görevlilerinden dayanışma aidatı veya başka adlar altında farklı oranlar üzerinden aidat alınmasına ilişkin hükümler konulması, aynı kadro veya pozisyonlarda bulunan kamu görevlileri arasında ayrıma ve eşitsizliğe neden olabileceğinden, dayanışma aidatı alınmasına yönelik bir şarta sosyal denge sözleşmelerinde yer verilmemesi gerekmektedir.

BULGU 10: Belediye Taşınmazlarının Ecrimisil Karşılığında Kullanılması

Mülkiyeti İdareye ait bazı taşınmazların, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun ilgili hükümleri doğrultusunda 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre ihale yapılarak kiralanması gerekirken ecrimisil bedeli alınmak suretiyle kullanıldığı tespit edilmiştir.

2886 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde, belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un "Ecrimisil ve tahliye" başlıklı 75'inci maddesinde;

"Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz (1) malların, gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, füzuli şagilden, bu Kanununun 9 uncu maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerlendirme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil istenir. Ecrimisil talep edilebilmesi için, Hazinesinin işgalden dolayı bir zarara uğramış olması gerekmez ve füzuli şagilin kusuru aranmaz. (...)

Kira sözleşmesinin bitim tarihinden itibaren, işgalin devam etmesi halinde, sözleşmede hüküm varsa ona göre hareket edilir. Aksi halde ecrimisil alınır.

İşgal edilen taşınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edilir.” hükümleri yer almaktadır.

5393 sayılı Kanun’un “Belediyenin yetkileri ve imtiyazları” başlıklı 15’inci maddesinde, 2886 sayılı Kanun’un 75’inci maddesinin belediye taşınmazları hakkında da uygulanacağı ifade edilmiştir.

2886 sayılı Kanun’un yukarıdaki hükümlerinden anlaşılacağı üzere devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malların gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine fuzuli şagilden, bedeli idarece oluşturulacak komisyonca tespit ve takdir edilecek ecrimisil istenmesi ve mülki idare amirine başvurularak işgal edilen taşınmazın 15 gün içerisinde tahliyesinin ve idareye tesliminin sağlanması gerekmektedir. Aynı hükümler, 5393 sayılı Kanun’un 15’inci maddesi gereği belediye taşınmazları için de geçerlidir.

Taşınmaz malları işgal eden fuzuli şagil durumundaki kişilerden ecrimisil alınması, söz konusu taşınmazların sürekli bir şekilde ecrimisil tahsil edilerek idare edilebileceği anlamına gelmemektedir. Zira ecrimisil uygulaması, hukuka aykırı bir yararlanmadan dolayı taşınmazı işgal eden kişiden alınan bir tazminat olup bir kamu taşınmazını kiralama ya da idare etme usulü ve yöntemi değildir. Tam aksine, kamu malını korumaya yönelik bir yaptırımdır. 2886 sayılı Kanun’da, işgal edilen taşınmazın mülki idare amirine başvurularak 15 gün içerisinde tahliyesinin ve idareye tesliminin sağlanmasına yönelik düzenleme de ecrimisilin bir kiralama yöntemi olmadığını açıkça göstermektedir.

Ayrıca İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün 15.11.2005 tarihli ve 2005/119 sayılı Genelgesinde, 5393 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden sonra belediyelerin sahip olduğu taşınmazların gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine fuzuli şagilden ecrimisil istenmesi, fuzuli şagil tarafından rızaen ödenmeyen ecrimisil için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanması gerektiği de belirtilmiştir.

İdare taşınmazları üzerinde yapılan inceleme neticesinde, toplam 170 adet taşınmazın ihale yapılmaksızın ve kira sözleşmesi imzalanmaksızın fuzuli şagil tarafından ecrimisil bedeli ödenmek suretiyle kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından, Ecrimisil işlemi uygulanan taşınmazların bir kısmının Bandırma Dolgu Alanında yer aldığı, bu yerlerin mülkiyetinin Maliye Hazinesine ait olduğu, yapılan protokol kapsamında tasarruf hakkının belirli süreliğine idareye geçtiği; bu geçiş sürecinden önce de hazinenin söz konusu yerler

üzerindeki fuzuli işgallere ecrimisil işlemi tesis ettiğinden; söz konusu bölgedeki fuzuli şagillerle ilgili olarak, İdarece de benzer uygulamaların devam ettirildiği 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75'inci maddesi hükmü gereğince İdare mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufundaki taşınmaz mallar üzerinde fuzuli işgal niteliğinde bulunan kullanıcı tespitleri ve güncel rayiç tespitleri yapılarak iş/işlemler tesis edildiği, Büyükşehir Belediye kayıtlarında bulunan işgaliye niteliğindeki taşınmazların çoğunun geçmiş dönemde (Mülga Balıkesir Belediyesi zamanında) alınan kararlar uyarınca geldiği, yerin mülkiyeti/sorumluluğu İdaremizde olsa bile bu yapıların İdaremize ait olmadığı, işgalciler tarafından yapıldığı ve kullanıldığı, yapının işgalcilere ait olması sebebiyle bu nitelikteki taşınmazlarla ilgili İdarece kiralama ihalesi yapılmasının mümkün olmadığı ve sadece işgal edilen alanın bedelinin işgaliyecilerden alındığı, bu sebeple de İdaremizin mali açıdan hak kaybına uğramaması, mağduriyet yaşanmaması ve kamu menfaatleri açısından bölgedeki geçmişten süre gelen ihtiyaçların karşılanabilmesi için işgaliye bedelleri güncellenerek Büyükşehir Belediyesi oluşumu sonrasında da devam ettiği,

İşgaliyelerin bir kısmının ise bölgedeki zaruri ihtiyaçlar doğrultusunda taleplere istinaden, geçici süreli şantiye alanı, konteynır alanı, sezonluk lunapark alanı, mevsimlik tarla v.b. faaliyetler olarak geçici süreliğine işgaliye kapsamında yer kullanım izni verildiği, İşgaliyelerin bir kısmının ise bölgede faaliyet göstermekte olan taksi işletmecilerinin yer taleplerinin karşılanabilmesi amacıyla taksi durak ve taksi parklanma yeri olarak taksi başına işgaliye bedeli alınmak suretiyle işlem tesis edildiği, işgaliyelerin bir kısmının ise bölgedeki zaruri ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda ATM yeri olarak kullanıldığı ve Büyükşehir Belediye Encümeni kararı ile yer kullanım izni verilmiş olmakla birlikte söz konusu işgaliye kayıtlarının devam edip etmeyeceği, devam etmesi halinde 2024 yılı işgaliye bedellerinin belirlenmesi hususunun, Büyükşehir Belediye Encümenine iletildiği, Büyükşehir Belediye Encümeninin, 06.12.2023 tarih 1046 nolu kararı ile mevcut işgaliye bedellerine %25 artış esas alınarak işgaliye bedellerinin belirlenmesinin uygun görüldüğü ve bu doğrultuda işlem tesis edildiği belirtilmiştir.

Taşınmazların kiraya verilmesine ilişkin mevzuat hükümleri açık olup İdarece taşınmazlar üzerindeki işgallerin sonlandırılmasına yönelik tedbirlerin alınması ve işgali sonlandırılan taşınmazlar için ihale süreci ile kiraya verme işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

Fuzuli şagil durumundaki kişilerin işgaline izin verilerek taşınmazların ecrimisil tahsili yöntemiyle idare edilmesi 2886 sayılı Kanun'un hükümlerine aykırılık teşkil etmekte olup, söz

konusu taşınmazların tahliyesinin sağlanması ve anılan Kanun hükümlerine uygun olarak ihale yöntemiyle kiraya verilmesi gerekmektedir.

BULGU 11: Toplu Ulaşım Hatlarında Çalışan Araçların İşletme Süre ve Şartlarına İlişkin Hatalı Uygulama Yapılması

Balıkesir ilinin Büyükşehir olmasından önce Valilik veya İl Trafik Komisyonu kararına istinaden çalışan toplu ulaşım araçlarının, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu yürürlüğe girdikten sonra Büyükşehir Belediyesinin izni ve denetimi altında çalıştıkları ancak Valilik veya İl Trafik Komisyonu kararına istinaden verilen çalışma izninin aynı şekilde sürdürüldüğü görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile 2005 yılında yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin vazifeleri" başlıklı 15'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası ve "Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazları" başlıklı 19'uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hüküm ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin yetkileri ve imtiyazları" başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasındaki, "*Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.*" hükümlerinden toplu taşıma hakkının belediyenin görev ve yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

5216 sayılı Kanun'un "Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde, "*Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.*", (p) bendinde, "*Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek. Büyükşehir içindeki toplu taşıma hatlarıyla ilgili olarak; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri*

esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettilmesine karar vermek.” ve ikinci fıkrasında, “...Büyükşehir belediyeleri, birinci fıkranın (p) bendinin ikinci cümlesinde yer alan kriterler esas alınarak büyükşehir belediye meclisi kararıyla belirlenen yerlerdeki toplu taşıma hatlarının işletmesinin o bölgede kurulu taşıma birlik veya kooperatiflerinden temin edilmesine karar verebilir. Bu durumda ihaleye katılacaklarda ve kullanılacak taşıma araçlarında aranacak şartlar belediyelerce belirlenir. Taşıma birlik veya kooperatiflerine, belediye bütçelerinden toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz veya indirimli olarak yararlanacaklara ilişkin gelir desteği ödemeleri yapılabilir.” düzenlemeleri yer almaktadır.

5393 sayılı Kanun’un “Uygulanmayacak hükümler” başlıklı 84’üncü maddesinde, bu Kanunla belediyenin sorumlu ve yetkili kılındığı görev ve hizmetlerle sınırlı olarak 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda bu Kanun hükümlerine aykırılık bulunması durumunda bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı, 5216 sayılı Kanun’un “Diğer hükümler” başlıklı 28’inci maddesinde ise Belediye Kanunu ve diğer ilgili Kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümlerinin ilgisine göre büyükşehir ve ilçe belediyeleri hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir.

Gerek 1580 sayılı gerekse 5393 sayılı Kanun’a göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydamlığı sağlayarak sürenin belirli olması gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Bu yetki belediye adına Belediye Meclisine aittir. Belediye Meclisince bu yönde alınan karara uygun olarak ve bu kararda verilen yetkiye dayanılarak ihale işlemleri ile ilgili olarak Belediye Encümenince de konuya ilişkin kararlar alınmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Bu çerçevede toplu taşıma hizmetleri bakımından görevli ve yetkili olan Belediyenin bu yetkisinin kullanım hakkını rekabetin sağlanmasını teminen ihale yapmaksızın devretmesi mümkün değildir.

2886 sayılı Kanun’un, 1’inci maddesinde yer alan, “ (...)belediyelerin(...) satım, hizmet, (...), kira, trampa, mülkiyetin gayri aynı hak tesisi ve taşıma işleri bu kanuna göre yürütülür.” hükmüne göre bu hakkın ihale ile verilmesi ve aynı Kanun’un “Kiralarda sözleşme süresi” başlıklı 64’üncü maddesinde yer alan, “Kiraya verilecek taşınır ve taşınmaz malların kira süresi, on yıldan çok olamaz. Turistik tesis kurulacak yerlerin ve turistik tesislerin (Ek ibare: 20/2/2001 - 4628/17 md.) ve enerji üretimi tesisleri ile iletim ve dağıtım tesis ve şebekelerinin ihtiyacı olan arazilerin (Ek ibare: 18/4/2001 - 4646/13 md.) ve doğal gaz iletim, dağıtım ve

depolama tesis ve şebekelerinin ihtiyacı olan arazilerin on yıldan fazla süre ile kiraya verilmesi mümkündür.

Üç yıldan fazla süre ile kiraya verme işlerinde, önceden Maliye Bakanlığından izin alınması şarttır. Katma bütçeli idarelerde bu izin, idarelerin bağlı buldukları bakanlıktan alınır. Özel İdare ve belediyeler için kendi özel kanunları uygulanır.

Üç yıldan fazla süre ile kiraya verme işlerinde, kira bedeli her yıl şartname ve sözleşmesindeki esaslara göre yeniden tespit edilir.” hükmü gereği kiralamalarda sürenin 10 yıl ile sınırlandırılması gerekmektedir.

Danıştay Onüçüncü Dairesinin Esas No: 2015/985, Karar No: 2015/3164, Esas No: 2014/384, Karar No: 2014/1950, Esas No: 2011/1134, Karar No: 2012/2226, Esas No: 2014/1735, Karar No: 2014/2859 numaralı Kararlarına göre belediyedeki yetkili organın kararıyla ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde süresinin belirli olması gibi hususları da içerecek şekilde ulaşımın verilmesi gerekir.

Danıştay Onüçüncü Dairesinin Esas No:2015/985, Karar No: 2015 3164 numaralı Kararında kiralamalarda sürenin 10 yıllla sınırlı olduğu, toplu taşıma hizmetinin yerine getirilmesinde ruhsat verme yönteminin seçilmesi hâlinde, süresiz olarak ruhsat vermenin söz konusu olmadığı, belli bir süre dâhilinde ruhsatın verilmesi gerektiği, bu süreye göre muhammen bedelin belirlenmesinin şart olduğu, bu hususlar ortaya konulduktan sonra 2886 sayılı Kanun hükümlerine uygun bir şekilde ihalenin yapılması gerektiği, dolayısıyla her yıl uzatılma konusunda idareye yetki veren düzenlemenin hukuka aykırı olduğu yönünde karar verilmiştir.

Toplu taşıma hizmetlerinin imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden biri ile üçüncü kişilere gördürülebilmesi mümkün olmakla birlikte her üç yöntem bakımından da bu hizmetin üçüncü kişilere gördürülmesinde mutlak olarak belirli bir sürenin öngörülmüş olması zorunludur. Kanunda öngörülen sürelerden daha uzun bir sürenin öngörülmesi ya da hiçbir şekilde süre öngörülmemesi durumlarında bu durumun hukuka aykırılık oluşturacağı kuşkusuzdur.

Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin ilgililer yönünden geleceğe yönelik olarak kazanılmış hak oluşturması ise mümkün değildir. İlgililerin hiçbir hilesi ya da idareyi yanıltan bir davranışı olmaksızın idarece tesis edilen mevzuata aykırı işlemlerin düzeltilmesi zorunlu olmakla birlikte, söz konusu hukuka aykırı işlemlerin ortadan kaldırıldığı tarihe kadar bu işlemlerin ilgililere sağlamış olduğu haklar ilgililer yönünden kazanılmış hak oluşturur. Bir

başka deyişle, kazanılmış haktan bahsedilebilmesi ancak mevzuata aykırı işlemin ortadan kaldırıldığı tarihe kadar gerçekleşmiş olan haklar, yani geçmişe yönelik haklar yönünden mümkün olabilir.

Yapılan incelemede; Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde belirlenen güzergâhlarda yolcu taşıma yetkisi sağlayan, ticari minibüs hatlarının işletme hakkının olduğu anlaşılmıştır. Valiliğin çalışma izni/il trafik komisyon kararı ile toplu taşıma yapmaya başlamış olan, ancak anılan izinlerin geçerliğinin bitiminde yeni bir ihale yapılmadığı için çalışmaya devam eden söz konusu araçların durumunun irdelenmesi gerekmektedir.

08.09.1994 tarihli ve 22045 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayoluyla Şehirlerarası Yolcu Taşımaları Hakkında Yönetmelik’in “Kapsam” başlıklı 2’nci maddesinin ikinci fıkrasında, *“Taşıma mesafesi 100 km’ye kadar olan şehirlerarası yolcu taşımaları ile aynı il sınırları içerisindeki yerleşim noktaları arasında yapılacak yolcu taşımaları bu Yönetmelik kapsamı dışında olup, ilgili Valiliklerce hazırlanır.”* denilmiş, 25.02.2004 tarihli ve 25384 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayolu Taşıma Yönetmeliği, 08.09.1994 tarihli ve 22045 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayoluyla Şehirlerarası Yolcu Taşımaları Hakkında Yönetmeliği’ni yürürlükten kaldırmıştır. Bu Yönetmelik’in “Kapsam” başlıklı 2’nci maddesinin ikinci fıkrasında, *“Taşıma mesafesine bakılmaksızın il sınırları içinde yapılan yolcu taşımaları, 100 kilometreye kadar olan şehirlerarası yolcu taşımaları ile belediye sınırları ile mücavir alanı içindeki şehir içi yolcu taşımaları, bu Yönetmeliğin kapsamı dışında olup; bunlar için Bakanlıkça çıkarılacak Yönetmelik yürürlüğe konuluncaya kadar, il sınırları içinde yapılan yolcu taşımaları ile 100 kilometreye kadar olan şehirlerarası yolcu taşımaları il ve ilçe trafik komisyonları ile işbirliği yapılmak suretiyle ilgili valiliklerce, belediye sınırları ile mücavir alanı içindeki şehir içi yolcu taşımaları il ve ilçe trafik komisyonları ile işbirliği yapılmak suretiyle ilgili belediyelerce, bu Yönetmeliğin taşımacılar için getirdiği sorumluluk ve yükümlülükler dikkate alınarak düzenlenir.”* düzenlemesi yapılmış; “Tanımlar” başlıklı 4’üncü maddesinde, Şehir içi taşımanın, Belediye sınırları ile mücavir alanı dâhilinde yapılan taşımaları ve Yetki belgesinin bu Yönetmelik’in kapsamında faaliyette bulunacak gerçek ve tüzel kişilere çalışma izni veren ve Bakanlıkça düzenlenen belgeyi ifade ettiği; “Yetki belgelerinin süresi” başlıklı 30’uncü maddesinde, Bakanlıkça verilen yetki belgelerinin süresinin beş yıl olduğu belirtilmiştir.

Yine Yönetmelik'in "Denetim" başlıklı 71'inci maddesinde ise; *"Yetki belgesi sahiplerinin Kanun ve bu Yönetmelik kapsamında yer alan her türlü faaliyetleri Bakanlığın denetimine tabidir."*

Bakanlık yapacağı denetimleri, kendi personelinin yanı sıra, Kanununun 35'inci maddesinin verdiği yetkiye dayanarak, valilikler, kolluk kuvvetleri (polis, zabıta, jandarma) ve yetkili kıldığı diğer kamu kurum ve kuruluşlarının personeli aracılığıyla yapar. Denetimle ilgili olarak bu kuruluşlar Bakanlıkla her zaman işbirliği içinde olmak ve Bakanlık talimatlarını yerine getirmek zorundadır. Denetimle ilgili diğer mevzuat hükümleri saklıdır." denilmektedir.

11.06.2009 tarihli ve 27255 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayolu Taşıma Yönetmeliği 25.02.2004 tarihli ve 25384 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayolu Taşıma Yönetmeliği'ni yürürlükten kaldırmıştır. Bu Yönetmelik'te de yetki belgesinin alınmasının zorunlu olduğu, "Yetki belgelerinin süresi" başlıklı 16'ncı maddesinin birinci fıkrasında, *"Bu Yönetmelik kapsamında verilen ve yenilenen yetki belgelerinin süresi 5 yıldır."*, "Denetim" başlıklı 16'ncı maddesinin birinci fıkrasında, *"Yetki belgesi sahiplerinin Kanun ve bu Yönetmelik kapsamında yer alan faaliyetleri Bakanlığın denetimine tabidir."* düzenlemesi yer almıştır.

08.01.2018 tarihli ve 30295 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayolu Taşıma Yönetmeliği 11.06.2009 tarihli ve 27255 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayolu Taşıma Yönetmeliği'ni yürürlükten kaldırmıştır. Yürürlüğe giren bu Yönetmelikte de aynı şekilde yetki belgesinin alınmasının zorunlu olduğu ve süresinin beş yıl olduğu belirtilmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 8'inci ve 9'uncu maddelerine dayanılarak hazırlanan ve 15.06.2006 gün ve 26199 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği'nin "Kazanılmış haklar" başlıklı 29'uncu maddesinde, *"Büyükşehir belediyeleri dâhilinde daha önce il trafik komisyonları veya valiliklerce alınan karar veya izinlerle elde edilmiş haklar saklıdır."* ifadesinin irdelenmesi gerekir.

5216 sayılı Kanun'un Büyükşehir Belediyesini toplu taşıma ve ulaşım konusunda yetkilendirdiği bir durumda Yönetmeliğin 29'uncu maddede sayılan kazanılmış hak kavramının Kanun karşısında geçerliliği bulunmamakla birlikte bu hükmün açıklığa kavuşturulması gerekir.

Büyükşehir olmadan önce her Belediyenin yetkisi kendi mücavir alanlarıyla sınırlı olduğundan dolayı ulaşım ile ilgili hak da bu çerçevede değerlendirilmelidir. İlden ilçeye ya da ilçeden ilçeye ulaşımında Belediyelerin yetkileri bulunmamaktadır. İlden ilçeye ya da ilçeden ilçeye toplu ulaşım yapacak kişiler İl Trafik Komisyonundan çalışma izni alarak çalışmışlardır. Bu çalışma izni ise müracaatla verilen bir izin olup belirli sürelerle yenilenmektedir. İşte Yönetmelikte kazanılmış haklara yönelik getirilen düzenleme bu kişilerin çalışma izni aldıkları sürelerin sonuna kadar bu hakkı kullanmaları gerektiğine ilişkindir.

5216 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle artık Büyükşehir alanları içindeki ulaşım hakkı Büyükşehir Belediyesine geçmiştir. Bu bağlamda daha önce farklı Belediyelerin yetki sahasının dışında olan ilden ilçeye ya da ilçeden ilçeye toplu ulaşım konusunda Büyükşehir Belediyesi yetkilidir. Nitekim bu şekilde çalışan toplu ulaşım araçlarına her yıl Büyükşehir Belediyesince izin verildiği gibi denetimi de yapılmaktadır. Artık İl Trafik Komisyonlarının 5216 sayılı Kanun sonrası yetkisi kalmamıştır.

Daha önce il trafik komisyonu kararıyla izin verilen ilden ilçeye ya da ilçeden ilçeye toplu ulaşım konusunda fiili durum olarak her yıl izin verilerek sürdürülmesi mümkün değildir. Yapılması gereken artık yetki Büyükşehir Belediyesinde olduğuna göre en son tarihli il trafik komisyonu kararında belirtilen süre sonunda söz konusu hatların süre ve şartları belirlenerek ihale yoluyla verilmesi gerekir.

Belediyenin toplu ulaşım hizmetlerini Danıştayın görüşü ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebileceği göz önüne alındığında, imtiyazı aşan şekilde fiili olarak hattın süresiz ihalesiz kullandırılması kabul edilebilir değildir.

Mevzuata aykırı işlemlerin, mevzuata aykırılıklarının tespit edildiği tarih itibarıyla hukuk düzeninden çıkarılmaları hukuk devletinin bir gereğidir. Bu nedenle, yukarıda açıklanan hususlar da gözetildiğinde bu durumun düzeltilmesi zorunludur. Bu kapsamda belediyece toplu taşıma hizmetlerinin üçüncü kişilere gördürülmesinin yöntemini belirleme ve bu konuda yeniden bir ihale yapıp yapmama konusunda belediyenin takdir yetkisi bulunmakla birlikte, söz konusu hukuki durumun mevcut sözleşmelerin/işlemlerin iptalini gerektireceği kuşkusuzdur. Bu konu en kısa sürede yeniden bir ihale yapıncaya kadar geçecek süre zarfında toplu taşıma hizmetlerinden yararlanan belde halkının mağduriyetine yol açmayacak şekilde çözümlenmelidir. Hat sahiplerine de durumlarını ayarlamaları için makul bir süre tanınması gerekmektedir.

İl trafik komisyonundan alınan izne istinaden faaliyette bulunan bu minibüs/otobüslerin çalışma durumlarının izin / tahsis suretiyle sürekli uzatılması şeklinde verilen ve yıllardır devam eden bu uygulama 5216 sayılı Kanun yürürlüğe girene kadar bu kişiler açısından kazanılmış haktır. Ancak 5216 sayılı Kanunla yeni durum olduğu için bu kişilerin geçmişte aldıkları izne istinaden süresiz olarak bu hakkı kullanmaları kazanılmış hak değildir.

Belediyenin yürütmekle yükümlü olduğu bir hizmeti bizzat yerine getirmeyip, üçüncü kişilere gördürebilmesi mümkün olmakla birlikte bu husus söz konusu hizmetin bir kamu hizmeti olma niteliğini ortadan kaldırmadığı gibi bu konuda belediyenin görevinin sona ermesine yol açmamakta ve bu hizmetin yerine getirilmesi yönünden sorumluluğu devam etmektedir. Bu niteliği gözetildiğinde, belediyenin görevine giren bir hizmetin süresiz olarak üçüncü kişilere bir hak verilmesi suretiyle gördürülebilmesi hukuken mümkün değildir. Mevzuata aykırı olarak tesis edilen ve belirtilen nitelikteki işlemlerin ilgililer yönünden kazanılmış hak doğurması da aynı nedenle mümkün değildir. Aksi takdirde, mevzuata aykırı tesis edilen bir belediye işleminin, bir kanunun dahi üstüne geçmesi, o kanunun uygulanamaması sonucuna yol açacağı da bir gerçektir. Bu hizmetin belediyeler tarafından yürütülmesi ya da üçüncü kişilere gördürülmesi, söz konusu hizmetin kamu hizmeti olmasına ve bu hizmetin belediyelerce yürütülmesinde kamu yararı bulunduğu düşüncesine dayandığından, kazanılmış hak adı altında bireysel yararların kamu yararına üstün tutulması sonucunu doğuracak bir kazanılmış hak anlayışı kabul edilemez.

Yukarıda bahsedilen denetim tespiti üzerine İdare tarafından; 2217 adet ticari minibüs hattı işletme hakkının iki ayrı yasal dayanağa sahip olduğu, 2217 adet minibüs işletme hakkından bir kısmının, 86/10553 sayılı Ticari Plakaların Verilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı gereğince verilmiş olan minibüs işletmeciliği yapma yetkisini haiz minibüs plakası olduğu, buna göre verilen plakalara ilişkin süre sınırı bulunmadığı, 2217 adet minibüs işletme hakkından diğer kısmının ise, 4935 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu gereğince verilmiş olan, yolcu taşımacılığı yapma yetki belgesi/izni ile edinilen işletme hakkı olduğu, yetki belgesi/izin ile edinilen işletme hak sahipliğinin 5 yıl süre sınırına tabi olduğu, ancak 4935 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu 33. madde hükmü gereğince, hak sahibinin süre bitiminde belgeyi yenileme hakkına sahip olduğu, dolayısıyla 4935 sayılı Kanuna dayalı olarak minibüs işletme hak sahipliği edinenlerin mezkur hakları, sınırsız yenilenebilirlik niteliği bulunan süreli hak olduğu iddia edilerek 2217 adet ticari minibüs hattı işletme hakkından hiçbirinin hak sahibinin işletme hakkını kullanma isteği karşısında, belirli bir süre sonunda idarece resen ortadan kaldırılması gereken nitelikte olmadığı, Ayrıca, 5393 ve

5216 sayılı Kanunlarda toplu taşıma hizmetlerinin kapsamı belirtilmediği, 4736 sayılı Kanunla belirlendiği ve 4736 sayılı Kanunun 1. maddesinin 6. fıkrasının “toplu taşıma hizmetinin kapsamının Maliye, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme, İçişleri, Çevre ve Şehircilik ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.” Hükmü gereğince, ilgili Bakanlıklarca toplu taşıma hizmetinin kapsamının 04.03.2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmi Gazete’de Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği ile belirlendiği ve toplu taşıma hizmetlerinin kapsamına “minibüs taşımacılığının” dahil olmadığına hüküm altına alındığı, bunun üzerine, minibüs taşımacılığının toplu taşıma tanımına dahil edilmemesi yönünden de iptali istemiyle, Danıştay’da söz konusu yönetmeliğin iptali davası açıldığı ve Yargılama sonucunda nihai olarak, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2019/3348 E. 2020/1552 K. Kararı ile; belirli kriterlere göre minibüs taşımacılığının, toplu taşıma kapsamına dahil edilmemesi işlemi hukuka uygun bulunarak, iptal isteminin reddedildiği, 4736 sayılı Kanunun 1. maddesinin 6. fıkrasına ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2019/3348 E. 2020/1552 K. Kararına göre, minibüs taşımacılığı toplu taşıma hizmetleri kapsamında olmadığına göre; 5393 ve 5216 sayılı Kanunlar ile yetkileri belirlenmiş ve taşımacılık faaliyetlerinden sadece toplu taşıma yapmakla görevli/yetkili olan belediyenin, minibüs taşımacılığı yapması veya “belediye adına özel işletmecilere yaptırması”nın mümkün bulunmadığı, dolayısıyla, belediyenin minibüs hattı işletmeciliği imtiyaz, ruhsat, kiralama ihalesine çıkmasının da mümkün bulunmadığı, bulgunun temel olarak minibüs taşımacılığının toplu taşıma kavramı kapsamında olduğunun değerlendirilmesine dayandığı, Minibüs taşımacılığının bir çeşit toplu taşıma olarak değerlendirilmesinin, mevzuata uygun olmayabileceği ve sürecin, 2217 adet minibüs işletmeciliği hakkını idari kararlarla resen sonlandırma yönünde yapacağımız işlemlerden etkilenenlere tazminat ödemekle sonuçlanabileceği göz önüne alınarak minibüs taşımacılığının toplu taşıma olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a dayanılarak çıkarılan Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde yer alan şehir içi toplu taşıma hizmetleri tanımında minibüs taşımacılığına yer verilmediği, dolayısıyla toplu taşıma kavramı içerisinde yer almayan minibüs taşımacılığının belediyenin görev ve yetkileri arasında yer almadığı belirtilmektedir. Ancak, söz konusu Yönetmelik amaç ve kapsamı itibarıyla karayolu taşımacılığının düzenlenmesine yönelik olmayıp yalnızca 4736 sayılı Kanun kapsamında verilecek ücretsiz veya indirimli yolcu taşıma hizmetlerinin

düzenlenmesine ilişkindir. Dolayısıyla, anılan Yönetmelik'te yer alan şehir içi toplu taşıma hizmetleri tanımından hareketle minibüs taşımacılığının toplu taşıma hizmetleri arasında yer almadığı ve bu bakımdan belediyenin görev tanımına dahil olmadığı söylenemez.

Diğer taraftan, İl trafik komisyonu tarafından verilen çalışma izinlerine istinaden, belirlenen güzergâhlarda yolcu taşıma izni ile verilen ve süresi dolan 2217 adet ticari minibüs hattına ait işletme hakkının süresi ve şartları da belirtilerek Ayrıca, 04.05.2021 tarihli ve 31474 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi Kararı ile aynı durumda olan bir başka belediye tarafından hat tahsislerinin iptal edilmesi sonucunda Anayasa Mahkemesi tarafından mülkiyet hakkının ihlal edildiğine dair karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığı değerlendirilirken kanunilik, kamu yararı amacı taşınması ve ölçülebilirlik ilkeleri esas alınarak karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararda Anayasa'nın 13'üncü ve 35'inci maddeleri uyarınca mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilceği, ancak mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin ölçülü olabilmesi için ise bu müdahalenin keyfi ve öngörülemez nitelikte olmamasının gerektiği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararın içeriği incelendiğinde somut olayda iptal edilen minibüs hattı tahsisinin ihalesiz olarak verildiği ve hâlihazırda bu hatta çalışmak isteyebilecek kişilere de bu imkânın tanınması gerektiği nazara alındığında müdahalenin gerekli olmadığı söylenemeyeceği belirtilmiştir. Ancak hali hazırda bu hatları işleten kişilere herhangi bir süre ve imkan tanımadan hat tahsislerinin iptal edilmesinin hat tahsisi yapılan kişiler yönünden öngörülemez bir durum olduğu, İdarenin herhangi bir uyarı yapmadan ve geçiş süreci de öngörmeden yaptığı bu işlemin bütün külfetinin minibüs hatlarını işleten bu kişilere yüklenmesi sonucunu doğurduğu ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Kararının sonucunda; minibüs hatlarının herhangi bir süre ve imkân tanımadan iptal edilmesi, bu hatları işleten kişilere öngörülemez bir şekilde şahsi olarak aşırı ve orantısız bir külfet yüklediği ve mülkiyet hakkı ile kamu yararının arasında olması gereken adil dengenin minibüs hatlarını işleten kişiler aleyhine bozulduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, otobüs ve minibüs hatlarının ihalesiz ve süresiz olarak kişilere tahsis edilmesini kamu yararı açısından uygun bulmamakta ancak bu hat tahsislerinin iptal edilmesi noktasında ölçülülük ilkesine uygun davranılarak hat sahibi kişilere belirli bir süre ve imkân tanınarak bu işlemin yapılması gerektiğini ifade etmektedir.

Mevzuata aykırı işlemlerin, mevzuata aykırılıklarının tespit edildiği tarih itibarıyla

hukuk düzeninden çıkarılmaları hukuk devletinin bir gereğidir. Bu nedenle, yukarıda açıklanan hususlar da gözetildiğinde bu durumun düzeltilmesi zorunludur. Bu kapsamda belediyece toplu taşıma hizmetlerinin üçüncü kişilere gördürülmesinin yöntemini belirleme ve bu konuda yeniden bir ihale yapıp yapmama konusunda Büyükşehir Belediyesinin takdir yetkisi bulunmakla birlikte, söz konusu hukuki durumun mevcut sözleşmelerin/işlemlerin iptalini gerektireceği kuşkusuzdur. Bu konu, yeniden bir ihale yapılıncaya kadar geçecek süre zarfında toplu taşıma hizmetlerinden yararlanan belde halkının mağduriyetine yol açmayacak şekilde en kısa sürede çözümlenmelidir.

Bu açıklanan nedenlerle, toplu taşıma hizmetlerinin gördürülmesine ilişkin fiili durum olarak yapılan toplu taşıma hizmetleri mevzuata aykırı olup, bu aykırılığı giderecek şekilde 5393 ve 5216 sayılı Kanunlarda öngörülen imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden biri seçilerek toplu taşıma hizmetlerinin Belediye gözetiminde düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

T.C. SAYIşTAY BAşKANLIğI
06520 Balgat / ANKARA
Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00
e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr
<https://www.sayistay.gov.tr>

8. EKLER**EK-1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU**

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	Yıl/	İdare Tarafından Yapılan İşlem	Açıklama
Parasal Limitler Dahilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımları İçin Kamu İhale Kanunu'nda Belirlenen Ödenek Limitlerine Uyulmaması	2022	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunun Diğer Bulgular bölümünde "Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal ve Hizmet Alımlarında Bütçeye Konulan Ödenegin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması" başlığında 8 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
İşgal Edilen Taşınmazların Tahliye İşlemleri Başlatılmaksızın Ecrimisil Karşılığı Kullanılarak Ecrimisilin Olağan Gelir Yöntemine Dönüştürülmesi	2022	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunun Diğer Bulgular bölümünde "Belediye Taşınmazlarının Ecrimisil Karşılığında Kullanılması" başlığında 10 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
Devir, Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonu Kararına Göre Belediyeye Devredilen Taşıtların Taşınır Envanterine ve Muhasebe Kayıtlarına Alınmasına Yönelik İşlemlerin Yapılmaması	2022	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunun Diğer Bulgular bölümünde "Devir, Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonu Kararına Göre Belediyeye Devredilen Taşıtların Taşınır Envanterine ve Muhasebe Kayıtlarına Alınmasına Yönelik İşlemlerin Yapılmaması" başlığında 5 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
Toplu Ulaşım Hatlarında Çalışan Araçların İşletme Süre ve Şartlarına İlişkin Hatalı Uygulama Yapılması	2022	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunun Diğer Bulgular bölümünde "Toplu Ulaşım Hatlarında Çalışan Araçların İşletme Süre ve Şartlarına İlişkin Hatalı Uygulama Yapılması" başlığında 11 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
Akaryakıt İstasyonları ve İçerisinde Bulunan İşletmelerin Yetkili İdare Tarafından Ruhsatlandırılmaması	2022	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunun Diğer Bulgular bölümünde "Akaryakıt İstasyonlarının Yetkili İdare Tarafından Ruhsatlandırılmaması"

			başlığında 1 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
Canlı Müzik İzin Belgesi Olmayan Eğlence İşletmelerinin Bulunması	2022	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunun Diğer Bulgular bölümünde “Canlı Müzik İzin Belgesi Olmayan Eğlence İşletmelerinin Olması” başlığı altında 3 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
İşçilerin Kanunda Belirtilen Yıllık İzinlerinin Kullanılmaması	2022	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunun Diğer Bulgular bölümünde “İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullanılmaması” başlığı altında 6 nolu bulgu olarak yer almaktadır.
Sosyal Denge Sözleşmesine Mevzuatında Belirtilenin Dışındaki Konularla İlgili Hükümlerin Konulması	2022	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunun Diğer Bulgular bölümünde “Sosyal Denge Tazminatı Sözleşmesine Konusu Dışında Hükümler Konulması” başlığı altında 9 nolu bulgu olarak yer almaktadır.

